

■ **recensió**

REVISTA D'HISTÒRIA DE LA FILOSOFIA CATALANA,
Número 3, 2012 | Print ISSN 2014-1572 / Online ISSN 2014-1564
DOI 10.2436/20.3001.02.52 | P. 97-98
<http://revistes.iec.cat/index.php/JOCIH>

C

arles Rahola, *Breviari de Ciutadania.*
La pena de mort a Girona,
[Edició i estudi preliminar de Josep-Maria Terricabras],
Girona: CCG Edicions i Fundació Valvi, 2009

Josep Monserrat Molas

Facultat de Filosofia. Universitat de Barcelona
jmonserrat@ub.edu

Per tal de realitzar una història intel·lectual del pensament en un determinat àmbit lingüístic i territorial, cal estar atents a la major part possible de manifestacions culturals que conformen l'ambient on es despleguen les aportacions individuals. És en aquest sentit que cal donar relleu i gruix als paisatges històrics. Quan, a més, aquesta tasca ordinària de tota tradició cultural ha estat, en el nostre cas, massa sovint interrompuda, falsificada o evitada, resulta difícil donar compte del passat sense caure en la trampa del model segons el qual sempre ens trobem «figures excepcionals» en «deserts inhòspits». Ni les excepcions ho són tant, ni els deserts no ho acaben de ser tampoc, per poc que la mirada que observa estigui una mica orientada per la curiositat descriptiva i no pas per la voluntat reivindicadora o creativa.

I no és perquè en faltin, de motius excepcionals. Per poc que ens anem aproximant a tots i cada un dels personatges que aniran conformant aquesta història intel·lectual dels Països Catalans al llarg dels segles XIX i XX, s'aniran descobrint vertaderes figures exemplars: exemplars de tota mena, casta o condició, de l'honor o del deshonor, segons el cas. En Carles Rahola (1881-1939) és una figura honorable, tant pel seu compromís sincer amb la veritat, com per la seva voluntat de servei al poble. Ara el millor honor que se li pot retre és avaluar la seva obra i reprendre l'impossible però inevitable lligam amb els seus textos. Impossible perquè la lectura de les seves obres (especialment en l'edició que citem, *Breviari de ciutadania*) ja no la podem fer com ell volia: mai no hi tornarà a haver els adolescents i els joves d'una Catalunya com la de fa cent anys. Però és una lectura inevitable, perquè ens cal fer l'esforç d'entendre què volia fer l'autor, i aquells que el van premiar per aquesta obra l'any 1933. Fent-ho així ens situem en una història de l'educació popular, en l'aventura de la promoció cultural i de la formació cívica de la joventut des dels òrgans de govern de la Generalitat republicana.

El to és ben diferent en *La pena de mort a Girona* de l'any següent. Ara ja no es tracta, com en el *Breviari de ciutadania*, d'un text destinat a donar mostres de vides exemplars, d'històries i d'anècdotes reconfortants per als adolescents i joves que han d'esdevenir «forjadors d'un nou poble» que «entre les nacionalitats ibèriques» i «els pobles europeus confederats» facin de Catalunya «un factor de pau, de progrés i de civilització». Ara és tracta, amb *La pena de mort* (1934), d'un text per a una ciutadania que ha de disposar dels instruments per a discernir sobre una qüestió jurídica i moral. El llibre és una obra d'història que repassa, des de la tasca d'arxiu, els rastres de les execucions a Girona amb la finalitat moral de lluitar contra la pena capital: «Sigui quin sigui el concepte que ens mereixi la pena de mort, sobre la qual tant s'ha discutit, i comprenent, com comprenem, perquè la mateixa Història, a la qual retem culte imparcial, ens ho ensenya, que hi ha casos i circumstàncies en què és necessari el rigor, hem de desitjar, per sentiments d'humanitat i per esperit cristià [...] que no torni a aixecar-se el patíbul en el clos august de la noble i estimada Girona» (p. 237). L'any de publicació del llibre en feia més de vint que no s'executava ningú a Girona. Que ben poc després, el 15 de març de 1939, l'autor d'aquest text i figura cabdal de la cultura cívica, home de vida exemplar, caigués davant d'un escamot militar espanyol d'execució després d'un judici vergonyós ens ha de dur a evitar l'oblit i ens ha d'induir a provar d'acudir-hi amb respecte.

L'estil de l'escriptura de Rahola és el seu estil de periodista. Ens en podem fer una idea consultant la selecció de textos periodístics publicada recentment (Carles Rahola, *Contra l'invasor. Recull d'articles a «L'Autonomista»*, Valls: Cossetània, 2007). És un estil senzill i emotiu, colorista, que avui ens pot semblar afectat, amb més interès per l'efectivitat que per cap altra cosa. Els llibres estan construïts per fragments relligats, en molts casos amb una primera versió en la premsa escrita. D'aquesta manera donava continuïtat a l'empresa de divulgació periodística incidint en la socialització de la cultura.

L'extens estudi introductori a càrrec de Josep M. Terricabras («Carles Rahola: retrat intel·lectual») presenta una aportació nova als estudis sobre Rahola, amb un treball que demostra un coneixement detallat de l'obra del pensador gironí i de la seva correspondència, així com també de l'ambient cultural, econòmic i polític de la Girona i de la Catalunya del seu temps. Ens perfila l'itinerari intel·lectual del personatge des de la voluntat filosòfica dels seus inicis, que denoten la influència primerenca i no gaire coherent de Nietzsche, corregida després per la lectura de Guyau, fins a la seva tasca de periodista, historiador o ideòleg en la línia de Pi i Margall, en l'aspecte polític, o d'Anatole France, en el literari. Josep M. Terricabras marca clarament afinitats i divergències, aprofita les correspondències publicades i els arxius personals com a font documental i també els més recents estudis sobre la vida i l'obra de Carles Rahola, de manera que aquest estudi resulta, ara com ara, una magnífica introducció al seu pensament. Per moltes raons, doncs, un llibre que cal conèixer.